

Visszaemlékezés Puszta Kamarásra.

A mai kor, mindent megemésztő forgatagában; jól esik az embernek, ha visszagondol az eltűnő kor ama jellegzetes alakjaira; kik természetes, önzetlen és lelkiösmeretes egyéniségekben, egy régi világ eszményi felfogását tükrözték vissza. Ilyen pár ember volt báró Kemény Gyula és a napokban elhalálozott kiváló jóságú neje, Zeyk Linka. A Kemény család egyik ősi fészke, Puszta Kamarás volt az a hely, melyet páratlan jószívűségekkel, az élet durvább körülményei között is, egy melegen vonzó családi otthonná alakítottak át. Áldom a sorsat, hogy szomszédság révén, érzelmeik melegét olyan hosszú időn át élvezhettem!

Lelki nemességre, jóságra összeillőbb párt soha sem ösmerem! Annak a törzsgyökeres ősrégi, még természetes kiválás útján létesült magyar főnemességnek, mely a nemzet kiválóan jellegzetes tulajdonságait egyesítette magában, voltak méltó képviselői. Tény az, hogy a magyar főnemesség eredeti sajátosságait leghosszasabban Erdély rejtettebb zúgaiban tartotta meg; hol a vérelegyedés átalakító hatásának, meg a kisértések minden nemű áramlatainak, kevésbé voltak kitéve.

Csak az, ki korunk társadalmi felfogását és erkölcsi tévelygéseit éber figyelemmel kíséri, méltányolhatja eléggé azt, hogy ebben a hűvösségre hajló világban, akadt egy pár ember, kik minden feltűnést kerülve, nemes egyszerűségben sugározták ki családi otthonukból azt a mérhetetlen jóindulatot, melyre őket érzelmeik előkelősége és nemessége ösztönözte. Nem is volt rokonszenvesebb háztáj Erdélyben, mint a pusztakamarási. A lelki szomorúságban szenvedők és betegek oda sereglettek az egész környékből; mert onnét soha senki üres kézzel és vigasz nélkül el nem távozott. Mégis történt a többek között egyszer az, hogy a járási új orvos, ki praksisát féltette, a törvény rideg betűire támaszkodva, azzal fenyegette meg a bárónét, „ha a gyógyítást tovább folytatja, fel fogja jelenteni.“ Erre a báróné röviden ezt válaszolta: „gyó-

gyítson a Doktor úr is ingyen mint én, adja nekik ingyen az élelmet és az orvosságot és akkor megígérem azt, hogy többé gyógyítani nem fogok!" A magyar vendégszeretetet hamisítatlan fogalma, az ő háztájokba volt begyökerezve. Mert a vendég, ki házuk küszöbét átlépte, előttük egy kiváltságos lényt képviselt. Egész gondolatviláguk és minden igyekezetük oda irányult, hogy az illető minél kellemesebben találja magát otthonukban. Szentségtörésnek tartották volna azt, ha a vendég alkalmoszerűségét valaki csak futó gondolattal is mérlegelte volna. Érzelmek hamisítatlan jóságát, egészen reá pazarolták. — Nem is voltak hijjával a vendégnek, mert rokonok, barátok és ösmerősök, a közlekedési nehézségek daczára is vágyakozó örömmel keresték fel a lelkiüdülésnek ezt a meleg fészket.

Pusztá-Kamaráson lakott a fejedelem is, Kemény János, Zsigmond testvére, ki honatyai lekötöttsége daczára, idejének jobb részét falun töltötte. Vonzotta őt is Kemény Gyula háztájának melege, hol aztán derülten feledkezett meg arról a családi otthonról, melyet magának megteremtteni elmulasztott. Az ő lakása a szűk völgy másik oldalán, elég közel feküdt, de azért gyalog soha sem ment át; mivel hogy őt, kényelméből soha senki és semmi ki nem zavarta. Rendes szokása az volt, hogy minden ebéd után, — mikor csak otthon volt, három óra felé — püspöki fogatával csendesesen feldöcögött és az egybegyűlt társaságot fűszerezett humorával igyekezett jó hangulatban tartani. Ha ilyenkor hosszúszerű szivarszípokájával és hátra tett kezekkel a kényelmes tornáczon végig sétálgatott, humorosan elemezgette előre azt a jövőt, melyet az emberek ma, már kevesebb humorral tudnak elviselni. Gyakorlatias szemével jól látta a bekövetkezendőket, de a fárasztó küzdelmet nem szerette. Tevékenysége többnyire észrevételeiben merült ki. Azt vallotta: „Ha nem hiszitek el, a mit mondok; nem nekem fog érte a fejem fájni.“ És ebben neki volt igaza!

A tágas és kényelmes úri lakást, gyönyörű és nagyterjedelmű díszkert vette körül, melynek minden kicsi részlete, növényei, bokrai, fái, a házi úr szeretetteljes gondozásának kiváló lényegét képezték. Annak minden lakója, még a ragadozók is, jó indulatú kiméletben és dédelgetésben részesültek. Csak a legsúlyosabb kihágások esetén, t. i. ha a szarkák már nem elégték meg a házi szárnyasok szaporulatának fogyasztását, hanem a kedvencz madárfészkek lakóinak pusztításához is hozzáláttak, csak is ilyen kivételes esetekben jelent meg a házi úr, egycsövű kis puskájá-

val, hogy a túlságos merészséget egy időre megfékezze. Pedig az ilyen ítélkezés nagyon fáj neki, mert igazán jól csak akkor érezte magát, ha körülötte minden élő lény, jól és kellemesen találta magát. Ő a fensőbbiséget úgy értelmezte, hogy igazi úr csak az, ki az életet sokaknak tudja kellemessé tenni. Viszont szolgálai léleknek tartotta azt, ki az örömet csak mások rovására tudja gyakorolni. Mennyire más folyása is lenne az életnek, ha az az elv vezérelné azokat is, kik sokszor finomított észszel, de szolgálai erkölcsökkel egyengetik az élet útjait! Ha annak a világnak, melyet pusztulásra kárhoztattak, nemcsak fogyatékoságait utánoznák, hanem erkölceit is!

Kemény Gyula még abból a régi fejedelmi világból való volt! A jótékonyságot bőkezűen gyakorolta. Templomot, papilakot, községi házat... mindent építtetett. Azoknak ellátásáról bőkezűen gondoskodott. De nem tűrte meg azt, hogy sem egyházi, sem közigazgatási tényezők — felkérés nélkül — terveibe beleavatkozzanak. Ez volt talán az egyetlen kényes és sebezhető oldala. Erős konzervatív volt, mint minden Kemény, mert látta, hogy az új alakulások, mint bontják és lazítják meg a családi élet bensőségét és a társadalmi kapcsolatokat. Hogy az az eszményi világ, melyet magában kiépített — külső behatások folytán — mind kisebb és kisebb térre zsugorodik össze. Az ő felfogása egy politikai keretbe sem volt beilleszthető és éppen azért, lehetőleg távol tartotta magát a politikától. De erősen fájlalta azokat az ellentéteket, melyek ennek folytán úgy a családokban, mint a jó barátok között kifejlődtek.

Családi életében sok keserűség érte. Két fia volt, de mind a ketten még serdülő korban elháltak. Ezt a bánatot megemészteni nem tudta. Ott örölt az folyton az ő nemesen érző szívében. Nem csoda, ha ezek után egyetlen leányukat, a szülői szív tulzó féltékenységével vették körül. Hiszen az lett már fenkölt érzelmeiknek egyetlen letéteményesse.

Mint a természet igaz barátjának, halála végeig legkedveltebb foglalatossága az ültetés volt. Késő őszszel gyakran leptem meg őt kedvencz szenvedélyének gyakorlásában. Gyönyörű fenyvesekkel és válogatott fajtájú fásításokkal igyekezett Kamarásnak pusztja jelzőjére reá czáfolni. A „Mezőség“ egyhangú változatlanóságában messzire tekintő erdőstései, élénk hangulatkeltéssel, még hosszú időn át fogják azt az önzetlen jóindulatot visszatükrözni, melyet ez a pár ember oly pazar módon tudott gyakorolni.

Ma már ott pihennek mind a ketten, az édes otthont messzire jelző fenyvesek között. Egy előkelő lélekkel széppé alkotott élet befejezése után, szerényen vegyülve be abba az igaz harmóniába, melyet életökben olyan kiváló érzékkel törekedtek megvalósítani.

Mély meghatottság és valódi bánat kísérte őket utolsó útjokon. A szegények és védtelenek nagy tömegei elárvult bánattal és mély megindulással áldoztak emléküknél!

Kegyelettel elevenítem fel én is az ő emléküket, jól eső felmutatásául annak, hogy ebben az önzésnek kifejtett korszakában is, mikor mohóság emészti fel az idegeket, ilyen emberek is élhettek.

(Mező-Záh.)

Gróf Wass Béla.